

GBIO Onderzoeksnetwerk Medezeggenschap 20 september 2010.

Aanwezig:

Jan Ekke Wigboldus, Patrick Vermeulen, Wout Buitelaar, Robbert van het Kaar, Annette van den Berg (ged.), Hans Hubregtse, Bert van Hees, Niko Manshanden, Jan Heijink, Bruno van Rijsingen, Saraï Sapulete, Marianne van der Pol, Evert Smit, Liedeke Boekhorst, Gerrie Hermsen, Monique de Ridder, Emiel van Eijk, Klara Boonstra, Jos Everaers (ged.), Jan Karel.

Afbericht:

Rosemarie van Daal (SZW), Jan Popma, Pieter van Beurden, Bob Vermaak.

Welkom

Bruno van Rijsingen, directeur GBIO: Welkom!

Zoals bekend staat het scholingsfonds ter discussie. Niet de scholing zelf, de noodzaak daarvan staat bij de partijen niet ter discussie, ook niet de visie dat de kwaliteit ervan bewaking verdient, maar wel de financiële ondersteuning van OR-scholing vanuit een solidariteitsfonds.

Vandaag een interessant en intensief programma. Daarom maar direct van start met drie bijdragen aan de discussie over de meerwaarde van de ondernemingsraad. Nog steeds is er discussie over in hoeverre de ondernemingsraad een kostenpost is of een aantoonbare positieve economische bijdrage heeft. Twee van de bijdragen hebben de 'harde', economisch bewijsbare invalshoek gekozen, de derde de 'zachte' insteek.

Jan Ekke Wigboldus: [“Hoe een ondernemingsraad kan bijdragen aan organisatieresultaten”](#)

Jan Ekke heeft zich de vraag gesteld of de ondernemingsraad voordelen heeft. Deze vraag kan niet rechtsreeks positief worden beantwoord en de interessantere vraag is dan ook: als er voordelen zijn, waar komt dat dan door? Hij nadert met zijn promotieonderzoek hierover de eindstreep.

In een Duits onderzoek werden economische voordelen gevonden van de invulling van de *Mitbestimmung* door de *Betriebsrat*. Maar klopt dat model nog wel? Als er geen voordelen zijn, d.w.z. geen verbanden tussen medezeggenschap en productiviteit/winst, wat gebeurt er dan? Het is lastig om dit alleen kwantitatief te benaderen: geen medezeggenschap versus wel medezeggenschap en dan wel (of meer) winst versus (meer) verlies!

Hij heeft zijn informatie in veldonderzoek verzameld (in organisaties) bij acht OR'en. De organisaties heeft hij intuïtief gekozen vanuit de verwachting dat er een positief effect zou zijn. In die organisaties heeft hij van allerlei partijen informatie verzameld: van de OR zelf en de vakbond, het management (en P&O), door interviews en door bestudering van documenten die op het overleg betrekking hadden. Jan Ekke heeft ervoor gekozen vijf typen ondernemingsraad te beschrijven op basis van de door hem gevraagde waarnemingen door managers. Dus nadrukkelijk niet vanuit de doelen die een ondernemingsraad zich zelf stelt. Zijn doel was de 'black-box' van de manieren waarop een ondernemingsraad zijn doelen tracht te bereiken te openen.

Op basis van de gevonden gegevens heeft hij 'kanalen' benoemd: de inbreng van de werkvloer, het draagvlak bij de medewerkers en de corrigerende invloed op het management.

Daarbij spelen condities een rol zoals macht, legitimiteit en urgentie en wellicht organisatiebetrokkenheid. Interessant is welke invloed bij de beslisser voorrang krijgt. Het onderzoek nodigt uit tot velerlei vragen en bespiegelingen.

De conclusies zullen niet meer zo lang op zich laten wachten. Op dit moment kan het volgende worden gezegd:

- management zowel als ondernemingsraad zijn zich nauwelijks bewust van de economische betekenis die een ondernemingsraad kan hebben
- economische effecten moeten niet worden verward met economische doelen en
- sociale interacties leiden tot positieve economische effecten, mits Die mits is spannend en zal Jan Ekke pas als het onderzoek is afgerond onthullen!

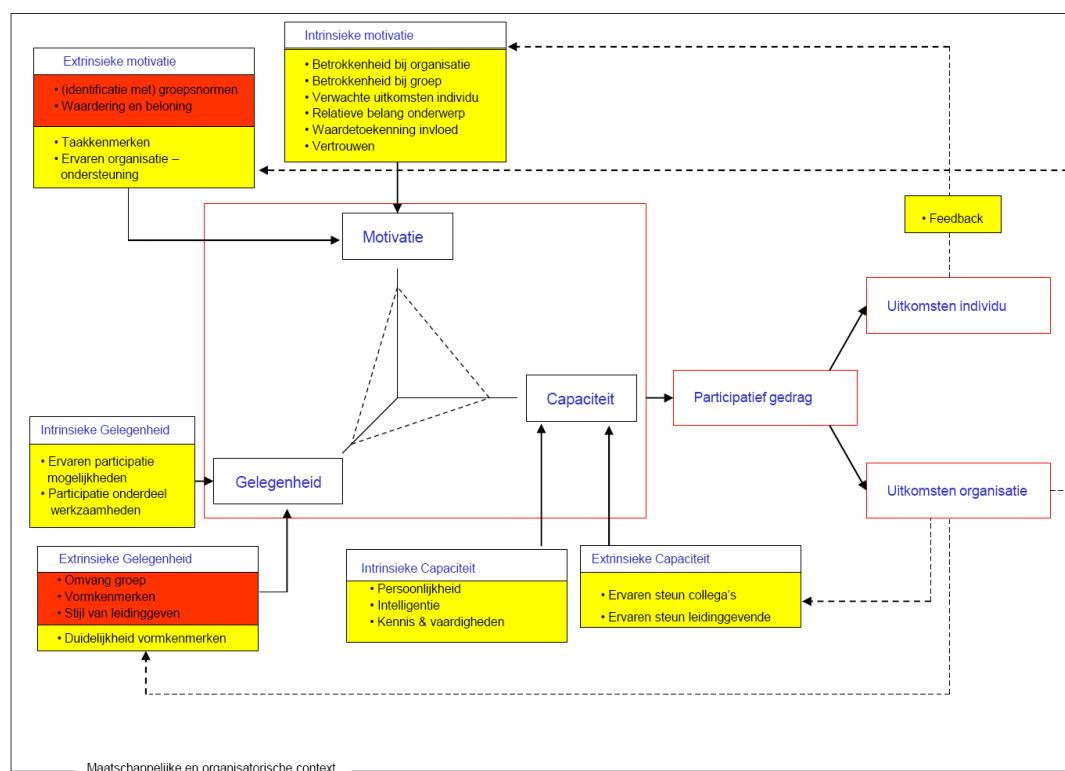
Patrick Vermeulen: “Van participatie naar werkelijkheid”

Patrick's opmaat is: “Hoe doe je ‘het’?” De ondernemingsraad in Nederland laat zich slecht vergelijken met medezeggenschap constructies in andere landen. Welke doelen liggen in de WOR besloten die deze vorm van participatie (d.i. georganiseerde vormen van overleg) hebben ‘veroorzaakt’?

Door de complexiteit van participatief gedrag is het niet mogelijk gefundeerde uitspraken te doen over de relatie tussen de inzet van participatievormen en de gewenste uitkomsten.

Patrick heeft in het promotieonderzoek dat hij in de eerste helft 2011 hoopt af te ronden o.a. met vragenlijsten veel gegevens verzameld. Hij heeft de intenties van participanten voorafgaand aan overleg vergeleken met wat ze daarna feitelijk hebben gedaan. In de *pilot* bleek tussen de twee situaties weinig verschil. Omdat de analyse van het formele deel van het onderzoek nog loopt is het nog even wachten op de resultaten.

De werkelijkheid kan enigszins worden gevat in onderstaand model:

De inleiding roept een aantal interessante vragen op die leidt tot een boeiende discussie.

Saraï Sapulete: “[De rol van ondernemingsraden bij reorganisaties en het effect op productiviteit](#)”

Zij heeft het eerste, experimentele deel, van haar promotieonderzoek naar de rol van ondernemingsraden bij reorganisaties achter de rug. Zij heeft de speltheorie gebruikt in een vorm, gebaseerd op het *prisoner's dilemma*.

Het doel was om in kaart te brengen hoe een advies van de OR beslissingen van managers beïnvloedt.

In de dia's van de presentatie staat eigenlijk heel goed hoe het onderzoek is opgezet en wat tot nu toe de gevonden inzichten zijn.

De drie inleiders worden gecompimenteerd met hun boeiende werk en bedankt voor de presentatie. Hun presentaties zijn, met dank aan de auteurs, via de links achter de kopjes te bekijken.

Rondje onderzoek

Robbert van 't Kaar, UVA, Hugo Sinzheimer Instituut.

In Dublin is Robbert betrokken bij een klein onderzoek naar de invloed van de crisis op de medezeggenschap in de banksector. Er wordt een vergelijking gemaakt van negen landen.

Hij geeft ook commentaar op wetgeving rond medezeggenschap, zoals bij grensoverschrijdende fusies en het spreekrecht van OR'en (bij beursgenoteerde ondernemingen). Verder is hij aanwezig bij bijeenkomsten rond OR en beloning, een SER symposium over gedragsregels en over de relatie tussen de Raad van Commissarissen en OR'en.

Medezeggenschap en kennis

Wout Buitelaar, Universiteit van Amsterdam (AIAS) wordt geboeid door het thema medezeggenschap en kennis. Hij gaat uit van de lerende organisatie en kijkt naar de invloed van de ondernemingsraad daarbij. Hem is gebleken dat in de lerende organisatie relatief weinig aandacht is voor medezeggenschap. In de medezeggenschap heb je oud en nieuw, hoe kun je die vergelijken?

Medezeggenschap is ook wel een tredmolen: gedragsuitingen als leren en veranderen spelen samen maar zij gaan ook op en neer.

Invloed van de OR op de Raad van Commissarissen

Pieter van Beurden, trainer/adviseur GITP

Samen met Rob van Etten gaat Pieter de invloed van de OR op de Raad van Commissarissen onderzoeken, ofwel de relatie van de OR met het ondernemingsbestuur. Ze zullen een vragenlijst en case studies gebruiken om inzicht te krijgen in het gebruik van het versterkte recht van aanbeveling, de bevoegdheden en de invloed van de OR in relatie tot het ondernemingsbestuur. Aan het eind van het jaar willen ze de resultaten presenteren en bespreken op een congres. Vanwege de evaluatie van de structuurregeling heeft dit onderzoek mogelijk een grote lading.

Bedrijfsleven in Nederland in de twintigste eeuw

Annette van den Berg, Utrecht School of Economics en Universiteit van Antwerpen. Annette werkt sinds 2009 ook in Antwerpen en werkt in Utrecht nog samen met Saraï aan de studie rond de rol van de OR. In Antwerpen is zij onder andere bezig met een proefonderzoek naar participatie in België (en de effectiviteit van die OR). Volgens haar is het beslist boeiend om de vergelijking met NL te zien!

Daarnaast werkt Annet aan een historisch onderzoek naar de medezeggenschap vóór de tweede wereldoorlog. Zij is blij dat zij daar meer over kon vinden dan gehoopt. Verder loopt nog een project rond het bedrijfsleven in Nederland in de tweede helft van de 20^e eeuw.

Lopend onderzoek vanuit het Ministerie van SZW

Rosemarie van Daal is afwezig dus van die kant geen nieuws. We weten dat SZW een beperkte herziening van de WOR voorbereidt die de positie van de vakbonden bij de kandidaatstelling inperkt en het werken met een kleinere OR ruimte biedt. Er is echter geen onderzoek hieromtrent bekend.

Binding tussen vakbondsleden die wel of niet OR-lid zijn.

Hans Hubregtse, FNV Bondgenoten zegt dat men binnen de vakcentrale alleen iets onderzoekt als er duidelijke signalen zijn van een verschijnsel of probleem waar iets aan moet worden gedaan. Tegen die achtergrond, zo geeft Hans aan, moet ook het onderzoek worden gezien over bleek de binding tussen OR-leden en niet-OR vakbondsleden binnen het FNV. Het onderzoek bevestigt dat hier een verbeterpunt ligt.

Publicatie over de toepassing van HR-instrumenten door de OR

Emiel van Eijk heeft samen met Patrick Vermeulen en steun van het GBIO en Jan Karel de doctoraalscriptie van Patrick over zijn onderzoek naar de toepassing van HR-instrumenten in de OR, omgewerkt tot het dertiende GBIO katern: 'Het gebruik van HR instrumenten door ondernemingsraden'. Behalve de inventariserende resultaten komt in het boek ook de gevonden samenhang over het gebruik van deze instrumenten en de effectiviteit van de ondernemingsraad naar voren.

Onderzoek naar het regeringsbeleid voor werknemers.

Monique vertelt dat het CNV weer onderzoek gaat doen onder de leden. Het betreft onder meer een onderzoek naar in hoeverre men het regeringsbeleid een sociaal karakter vindt hebben.

Medezeggenschap in het onderwijs

1. Vanaf 1-1-2011 geldt de WOR ook in het beroepsonderwijs. Gerrie Hermsen inventariseert momenteel de medezeggenschap in die sector.
2. Evert Smit (Basis en Beleid) heeft in 2009 een boekje geschreven over de medezeggenschap in het MBO, mede vanwege de introductie van de WOR in die sector.

Implementatie van de EOR richtlijn.

De EOR richtlijn is voor Klara Boonstra (Vakcentrale FNV) een belangrijk thema. Het FNV houdt hier de vinger aan de pols vanuit de vraag hoe het verder moet met de medezeggenschap binnen de steeds voortschrijdende groei van transnationale ondernemingen. Verwacht wordt dat over de regeling rond de EOR binnenkort een aanpassing wordt voorgelegd. Klara heeft tot 1/11 de tijd om vanuit FNV op voorstellen hierover die zij gisteren heeft ontvangen, te reageren.

Medezeggenschap in het MKB.

Niko Manshanden (FNV Bouw) vertelt over het rapport over de problemen met de medezeggenschap in het MKB dat hij onlangs aan de minister heeft aangeboden. Er is naast een beperkte naleving ook een duidelijke onderbenutting. FNV Bouw wil in 2011 meer onderzoek doen. Een mogelijk onderwerp is de faalkosten in de bouw. Werk dat ondoelmatig wordt uitgevoerd en voor onnodige kosten zorgt. Hier is duidelijk een kans op aanmerkelijke kostenreductie. Beter

opgeleide, geoutilleerde, communicerende en geleide medewerkers kunnen bijdragen aan een betere organisatie waar minder fouten (kosten) worden gemaakt. Ten opzichte van andere industrieën heeft de bouw hier een achterstand. Hij denkt hiervoor ook bij SZW/Europese commissie subsidie aan te vragen.

Vernieuwing van de medezeggenschap

Marianne van der Pol (FNV Abvakabo) is bezig met het thema vernieuwing. Wat is in de medezeggenschap effectief en wat 'vliegt uit de bocht'? Op dit moment loopt een inventarisatie op dit gebied.

Toekomst van het scholingsfonds

Liedeke Boekhorst (onderzoeker/beleidsmedewerker GBIO) vertelt dat uit een landelijke peiling naar voren komt dat de meeste OR'en en bestuurders er voor kiezen dat het scholingsfonds blijft. Ze vinden de structuur die door het bestaan van het fonds en de manier waarop het GBIO de kwaliteit van medezeggenschapsscholing bewaakt waardevol. Het scheelt gezeur tussen OR en bestuurder wat ook meteen is waar ze bang voor zijn als de regeling vervalt. De resultaten zijn aan het bestuur en andere partijen aangeboden waarop met een oorverdovende stilte is gereageerd.

De invloed van de ondernemingsraad

Jan Karel (onderzoeker GBIO) vertelt over het onderzoek dat, mede geïnspireerd door het landelijke monitoronderzoek, deze zomer specifiek voor de overheid is herhaald. Twee vragen werden aan de enquêtes voor de OR en de bestuurder toegevoegd. Zij hebben betrekking op thema's die eigenlijk alleen bij de overheid naar boven komen: de medezeggenschapsdruk en het primaat van de politiek. Dit komt in allerlei discussies naar voren en het is daarom goed dat bekend wordt in hoeverre deze zaken werkelijk een rol spelen. De eerste conclusies zijn dat aan beide geen negatieve connotatie ten aanzien van het functioneren van de medezeggenschap kan worden gehecht.

Omdat binnen de overheid ruim 800 organisaties meededen tegenover 110 in de GBIO-monitor, kunnen we nu ook differentiëren tussen overheidsonderdelen. De algemene lijn uit de monitor blijft echter volledig overeind: ruim 60 van de OR'en en bestuurders vindt dat de OR veel invloed heeft, bijna 90% vindt dat de OR goed functioneert en nog steeds blijken economisch/organisatorische beleidaspecten het zwakke punt van de OR.

De publicatie komt eind maart 2011 uit.

Sluiting

Om 16.35 bedankt Bruno iedereen en in het bijzonder de drie inleiders voor hun bijdragen en beëindigt Bruno de bijeenkomst met een uitnodiging voor een aangekleed praatje-na.